

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บทเพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึก เนื้อหาของบทเพลงอาจมีแนวคิดมาจากเหตุการณ์ทางสังคม ประสบการณ์การดำรงชีวิต ทัศนคติ และอารมณ์ของนักประพันธ์ เพลงคือ ถ้อยคำที่นักประพันธ์เรียงร้อยหรือเรียบเรียงขึ้น ซึ่งประกอบด้วย เนื้อร้อง ทำนอง จังหวะ ทำให้เกิดความไพเราะสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟังมีคุณค่าด้านวรรณศิลป์ทั้งด้านการเลือกสรรคำที่ใช้ในการแต่ง การเรียบเรียงประโยค และการใช้โวหาร นอกจากเพลงจะให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ผ่อนคลายอารมณ์แล้วยังสามารถใช้เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ของมนุษย์ที่จะปฏิบัติตนอยู่ในสังคมได้ดังที่ ไชยญาณ บุญยศ (2550:1) กล่าวถึงคุณค่าของบทเพลงไว้ว่า “บทเพลงที่มีคุณค่าย่อมสามารถช่วยปรุงแต่งนิสัยของมนุษย์ เพลงเป็นสื่อปรุงแต่งอารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิด บทเพลงที่มีคุณค่าย่อมสามารถช่วยปรุงแต่งนิสัยของมนุษย์ และพามนุษย์ให้ดำเนินไปตามครรลองที่ถูกต้อง สื่อเพลงจะมีคุณค่าเป็นทวีคูณถ้ารู้จักใช้เพลงให้เหมาะสมกับงาน เช่น การใช้เพลงในการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ การใช้เพลงเพื่อการบันเทิง การใช้เพลงเพื่อการรณรงค์ เป็นต้น”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556:846) ให้ความหมายของเพลงไว้ว่า เพลง หมายถึง สำเนียงขับร้อง ทำนองดนตรี บทประพันธ์ดนตรี กระบวนวิธีการรำ ดาบรำทวน เป็นต้น

เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านสาระเกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิตของชนบทไทยอย่างกว้างขวาง เพลงลูกทุ่งสะท้อนถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยมในเรื่องของความรักชาติ ค่านิยมเรื่องเพศ การแสดงออกและทัศนคติเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาว ดังที่ อเนก นาวิกมูล (2521:8) กล่าวถึงคุณค่าของเพลงลูกทุ่งไว้ว่า เพลงลูกทุ่งไม่เพียงแต่เป็นผลผลิตของบุคคลจากสังคมชนบทเท่านั้น แต่ยังได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางยิ่งในชนบท เนื้อหาและส่วนประกอบของเพลงลูกทุ่งก่อให้เกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวชนบทไทย

นอกจากนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2534:23) ทรงกล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของเพลงลูกทุ่งสรุปได้ว่าเพลงลูกทุ่ง เป็นหลักฐานของข้อมูลทางประวัติศาสตร์สังคมของประเทศ เป็นที่รวมของภูมิปัญญาและทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้าน เพลงมีความเรียบง่าย สามารถเข้าถึงสังคมทุกชั้น กระจายได้กว้างไกลถึงชนบททุกแห่ง มีความเป็นไทยทั้งในเรื่องของภาษา ทำนองและการขับร้อง

เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงไทยที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ มีการใช้ภาษาง่าย ๆ บรรยายเรื่องราวของชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเน้นชีวิตของชาวชนบท โดยก่อนหน้านี้ยังไม่มี การแบ่งแยกว่าเป็นลูกทุ่งหรือลูกกรุง เนื่องจาก เพลงไทยได้พัฒนามาจากเพลงไทยเดิมที่ใช้คำร้องที่มีลักษณะการเอื้อน และใช้เครื่องดนตรีไทยบรรเลง มาเป็นเพลงไทยสากล ที่มีเนื้อร้องเต็ม ใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลง ซึ่งได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากฟังง่าย ร้องง่าย จำได้ง่าย และมักเรียก ลักษณะจากแนวการร้องของนักร้องแต่ละคนมากกว่า เช่น แนวร่ำวง แนวเพลงเพื่อชีวิต นอกจากนี้ นักประพันธ์เพลงรุ่นเก่า ๆ ก็ไม่เห็นด้วยที่จะให้มีการแบ่งแยกประเภทของเพลงไทยสากลว่าเป็นเพลงลูกทุ่ง และลูกกรุง เพราะถือว่าดนตรีเป็นภาษาสากลและต่างเป็นเพลงไทยสากล เช่นเดียวกัน เพลงลูกทุ่งเป็นเพลงที่มีลักษณะฟังง่าย เข้าใจง่าย สามารถนำมาร้องตามได้ ทุกเพศ ทุกวัย เพลงลูกทุ่งมีความเรียบง่าย ไม่สลับซับซ้อน เพลงลูกทุ่งส่วนมากจะบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในช่วงเวลาต่าง ๆ ดังที่ เกศราพร พรหมนิมิตกุล (2553:2) อ้างถึง พระราชดำรัสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ได้มีพระราชดำรัสไว้ว่า “...เนื้อเพลงลูกทุ่งมักจะสะท้อนภาพชีวิตจริงของคน ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ การเกิดสงคราม ปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองได้เป็นอย่างดี ใช้ภาษาที่เรียบง่าย เข้าใจและจำง่าย ฟังแล้วไม่ต้องแปลความหมาย เหนือไปกว่านั้นเพลงลูกทุ่งยังสรรหาคำที่กระทบกระเทียบเปรียบเปรย มีสำนวนกระแนะกระแหน เจ็บ ๆ คัน ๆ มาเสนอได้หลายรูปแบบ เรียกได้ว่าเข้าถึงใจคนฟังได้ในเวลาอันรวดเร็ว คุณสมบัติในข้อที่ว่าเป็นที่เหตุการณ์ได้ดีนี่เองเป็นคุณสมบัติพิเศษที่เพลงชนิดอื่นทำได้ไม่ดีและมีความหลากหลายเท่าเทียมกับเพลงลูกทุ่ง”

ปัจจุบันเพลงลูกทุ่งมีความหลากหลายและได้รับความนิยมมากขึ้นเนื่องจากเพลงลูกทุ่งสามารถเข้าถึงคนฟังได้ทุกเพศทุกวัย ทั้งในต่างจังหวัดและในสังคมเมืองทุกระดับ สังเกตได้จากการที่มีสถานีวิทยุ หลายสถานีที่เปิดเพลงลูกทุ่งทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด สถานีวิทยุมีจำนวนมาก แต่สถานีที่ได้รับความนิยมและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน คือ สถานีวิทยุเอฟเอ็ม 95 ลูกทุ่งมหานคร นอกจากจะเปิดเพลงตามที่ถูกฟังขอแล้วยังมีการจัดอันดับความยอดนิยมของเพลงในแต่ละสัปดาห์ การจัดอันดับนี้เรียกว่า ลูกทุ่งมหานครชาร์ต ซึ่งในแต่ละสัปดาห์จะมีเพลงที่ได้รับการจัดอันดับเป็นเพลงฮิตติดชาร์ตของลูกทุ่ง มหานครจำนวน 20 อันดับ เพลงทั้งหมดมาจากสถิติการขอเพลงของผู้ฟังตลอดสัปดาห์ การจัดอันดับนี้ทำให้ทราบถึงความนิยมเพลงลูกทุ่งในช่วงเวลาหนึ่งสัปดาห์ที่ผ่านมา และยังมีประโยชน์ในการตัดสินใจในการเลือกฟังเพลงของผู้ฟังให้ทันตามสมัย เพลงลูกทุ่งที่ถูกจัดอันดับนี้มีความหลากหลายเนื่องจากผู้ประพันธ์เพลงไม่ใช่คนเดียวกัน รวมทั้งมีการใช้ถ้อยคำการประพันธ์ที่เรียบง่าย มีความน่าสนใจ สะท้อนสังคมในปัจจุบันและสอดคล้องตามยุคสมัยเป็นอย่างดี

การประพันธ์บทเพลงลูกทุ่งในแต่ละเพลง ผู้ประพันธ์จะใช้ถ้อยคำภาษาที่แตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ หรือทัศนคติและจินตนาการของผู้ประพันธ์เอง ว่าต้องการจะสื่อสารและสะท้อนอะไรออกมาในเนื้อเพลง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า จินตลีลา หรือกลวิธีในการประพันธ์เพลง ให้มีความไพเราะน่าสนใจนั่นเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการประพันธ์เพลงด้วย เช่น เพลงที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เพลงแสดงความรักความสามัคคี เพลงปลุกใจ เพลงรณรงค์สนุกสนาน เพลงเกี่ยวกับครอบครัว เพลงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เพลงแสดงความยินดี เพลงให้กำลังใจ รวมถึง เพลงอำลาอาลัย เป็นต้น เพลงแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันตามบริบทที่ใช้ ดังนั้นในการประพันธ์บทเพลงจึงมีความหลากหลายและมีความน่าสนใจแตกต่างกันออกไป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ทุกคนตระหนักดีว่าเพลงลูกทุ่งไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่ยังให้ข้อคิด คติสอนใจ สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง เพลงลูกทุ่งไทยนอกจากจะมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวที่สะท้อนสภาพชีวิตจริงแล้ว ยังได้แสดงถึงการออกเสียง การใช้ภาษา นับเป็นการอนุรักษ์ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาประจำชาติไทยอีกด้วย จึงควรช่วยกันอนุรักษ์เพลงลูกทุ่งไทย เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยสืบไปด้วย เหตุดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาเพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมของสถานีวิทยุ เอฟเอ็ม 95 ลูกทุ่งมหานคร เพื่อให้ทราบถึงวันฉีลา กลวิธีการประพันธ์เพลงลูกทุ่งไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย พร้อมทั้งศึกษาในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนออกมาในเนื้อหาของเพลงว่าเป็นอย่างไรเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพลงลูกทุ่งในช่วงเวลาต่อไป

คำถามวิจัย/ประเด็นวิจัย

1. เพลงลูกทุ่งมีวันฉีลาอย่างไร
2. เพลงลูกทุ่งมีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวันฉีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงวงเงินลีลาในการประพันธ์บทเพลงลูกทุ่งที่นำเสนอผ่านรายการวิทยุ เอฟเอ็ม 95 ลูกทุ่งมหานคร ระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558
2. ได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของบทเพลงลูกทุ่งที่นำเสนอผ่านรายการวิทยุเอฟเอ็ม 95 ลูกทุ่งมหานคร ระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558
3. ได้แนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาเรื่องการใช้ภาษาในวรรณกรรมอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บทเพลงลูกทุ่งที่ได้รับความนิยมของสถานีวิทยุ เอฟเอ็ม 95 ลูกทุ่งมหานคร ระหว่างเดือน มกราคม ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558 จำนวน 65 เพลง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วงเงินลีลาและบทบาทหน้าที่ในเพลงลูกทุ่ง โดยใช้แนวคิดวงเงินลีลา และทฤษฎี โครงสร้างหน้าที่ในการวิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงลูกทุ่งมหานคร

ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาในการวิจัยในครั้งนี้คือ ตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2558 ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพลงลูกทุ่ง หมายถึง งานเขียนที่สะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคม อุดมคติและวัฒนธรรมไทย มีคำร้อง ท่วงทำนอง สำเนียง ลีลาการร้อง การบรรเลง ที่เป็นแบบแผนมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งให้บรรยากาศของความเป็นชนบทการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย และเป็นการร้องเอื้อนที่ใช้ลูกคอในงานวิจัยนี้ หมายถึง เพลงลูกทุ่งมหานคร คือ เพลงลูกทุ่งที่มีผู้ฟังขอเข้ามาและได้เปิดออกอากาศทางสถานีวิทยุ เอฟเอ็ม 95 ลูกทุ่งมหานคร ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 65 เพลง

วจนลีลา หมายถึง การใช้ภาษาในการสื่อสารที่ให้อารมณ์ ความรู้สึกในลักษณะต่าง ๆ กัน ซึ่งอาจเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวหรืออาจสร้างแนวการเขียนขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ในงานวิจัยนี้หมายถึง ลีลาในการประพันธ์เพลงลูกทุ่งมหานครในด้าน การใช้คำ การใช้สำนวนโวหาร และการใช้ภาพพจน์

บทบาทหน้าที่ หมายถึง การแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลตามลักษณะของงานที่ปฏิบัติหรือได้รับมอบหมาย เป็นแบบแผนพฤติกรรมอันต่อเนื่องกับสถานภาพ หรือตำแหน่งทางสังคม บทบาทเป็นการเคลื่อนไหวของสถานภาพหรือหน้าที่ตามสถานภาพ บทบาทและหน้าที่จึงเป็นของคู่กัน สำหรับงานวิจัยนี้ หมายถึง บทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งมหานครที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ ความเชื่อศาสนา การแสดงจริตประเพณี การดำรงชีวิตของมนุษย์ และให้ความบันเทิงสนุกสนาน